

30. výročí sametové revoluce – květen 1989

První máj, únos letadla, Havel propuštěn

Žďárské noviny již popáté přináší seriál k letošnému 30. výročí sametové revoluce. Zde je květen 1989 doma a v zahraničí.

■ Lenka Kopčáková

Pamatujete na květen 1989? Poslední první máj s mávátky a alegorickými vozy, poslední oficiální u sochy Rudoarmějce... Měsíc, kdy pražské metro slavilo, tatramatka získala zlatou medaili, česká kina ovládly Formanovy Vlasy a Václav Havel byl propuštěn z vězení...

Opět čerpáme ze vzpomínek a archivů žďárského dizidenta Víta Bohumila Homolky, z Kroniky města, ze Zpravodaje, z dobového tisku uloženého ve Státním okresním archivu Žďár nad Sázavou a webu Ústavu pro studium totalitních režimů a www.totalita.cz.

Pojďme si společně zavzpomínat.

Československo: Demonstrace na Václaváku

V Praze jsou prvomájové oslavy přesunuty z tradiční Letné na Václavské náměstí, které se zdá uhlídatelnější. StB má i tak napilno. Zatímco svou „brilantní“ češtinou řeční generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš, vprostřed náměstí se zvedá vlna odporu proti politice vlády. Odvážlivci rozvinují transparenty vyzývající k propuštění politických vězňů, dav skanduje „Svobodu, svobodu... Bezpečnostní složky urychleně tlačí demonstranty z náměstí a pak je vyváží autobusy daleko za město. Brutálně zasahují proti skupině, která nese transparenty s hesly „Slovo mladým“, „Dodržujte právní řád“, „Vždy s úsměvem“. Mezi 113 zadržnými je osm cizinců, mezi nimi redaktor BBC.

Hold Američanům i Štefánikovi

V západních Čechách již 8. května odvážlivci uctívají památku amerických vojáků padlých při osvobození 11 % Československa.

Den předtím ve slovenském Bradle uctívá tisícovka aktivistů Hnutí za občanskou svobodu památku Milana Rastislava Štefánika, legionáře a prvního československého ministra národní obrany.

Havel propuštěn

Po čtyřech měsících ve vězení je Václav Havel podmíněčně propuštěn.

Seděl za podněcování k demonstraci v Palachově týdnu. Policie i čs. úřady obdržely tisíce protestů světové veřejnosti. Jen pár hodin poté Havla vítá na svobodě Alexander Dubček.

Přelomový průzkum

Postoj k politickým poměrům ve státě a k událostem Palachova týdne zjišťuje svým šetřením Ústav pro

výzkum veřejného mínění. Téměř polovina respondentů nepovažuje politický systém ČSSR za demokratický, dvě třetiny nepocítují možnost svobodně vyjadřovat své názory a více než polovina respondentů souhlasí s demonstrujícími v době lednového Palachova týdne.

Pokus o únos letadla

V historii čsl. civilního letectví figuruje řada únosů, při nichž zahynuly desítky lidí. Poslední pokus o únos letadla z ČSSR v éře komunistického režimu se odehrál 26. května 1989. Stalo se tak šest měsíců před pádem Železné opony a otevřením hranic.

Provedl jej recidivista Bohuslav Běhula, který si vyrobil maketu ručního granátu z moduritu a nastoupil na linku z Prahy do Karlových Varů. Krátce po startu se pokusil letounem Jak-40 unést do západního Německa. Netušil, že na linkách ČSA létají i příslušníci StB ozbrojení revolvami se speciálními náboji. Po výstřelu se náboj roztrhne a u zasažené osoby vyvolá kostní šok, ale neumrtí. Tak paralyzuje i Běhulu. Ten vyfasuje 13 let vězení, ale v amnestii bude po pár letech propuštěn.

KULTURA, HUDBA, FILM

■ Do Žďáru se dostávají kazety s nahrávkami Originálního pražského videojurnálu. „OPJ vznikl na popud Václava Havla, jeho duší byla Olga Havlová,“ vzpomíná tehdejší muzikant ze žďárské Atomové Mihule V. B. Homolka. Jak vysvětluje, vydávaly se nahrávky o počtu 40-50 video kazet, které se dále kopírovaly. „Ve Žďáře jsme si je pouštěli např. u Zdenka Mácy, bubeníka Atomové Mihule,“ dodává.

■ Neoficiální Lidové noviny přináší zprávu o úmrtí slovenského signatáře Charty 77 zasloužilého umělce Dominika Tatarky.

Dále informují o prvomájové demonstraci na Václavském náměstí.

Stejně LN přináší obsáhlý rozhovor s budoucím scenáristou Jiřím Křížanem.

■ Gramorevue v seriálu Kdopak by se rocku bál uvádí přelomový článek o Knížákově Aktuálu (byl v té době tabuizovaný více než Plastici). „Dále jsou v článku zmíněni DG 307 i s fotografiemi hlavních aktérů. Tuto skupinu vytvořil líder Plastiků Mejla Hlavsa s básníkem Pavlem Zajíčkem. Na poslední stránce měsíčníku vychází informace o EP (formát mezi SP a LP) desce Oldřicha Janoty. Informuje také o kazetě MCH band,“ ohlíží se Homolka.

■ V Brně se koná festival Rock 89. ■ Hudebník Martin Kratochvíl (Jazz Q) zakládá firmu Bonton. ■ Skupina Queen vydává LP The Miracle, Public Image Ltd. Album „9“. ■ Čs. hudební rocková skupina „Půlnoc“ má povolení k turné po USA, kde ji publikum vřele vítá. ■ Začíná se točit oblíbený TV seriál Dobrodružství kriminalistiky.

TRIBUNA, transparenty nad hlavami a řečníci politici. Ve Žďáře ještě pieta u sochy Rudoarmějce. Májové dny v totalitním duchu byly k vidění naposled v roce 1989.

Zdroj: Vysočina 5/89', archiv SOKA Žďár n. S.

SCÉNA z legendárního muzikálu Vlasy. Zdroj: www.milosforman.com/cz

Formanovy Vlasy

Kina začínají promítat protiválečný muzikál oscarového režiséra Miloše Formana Vlasy. Jeden z jeho nejznámějších filmů byl natočen v roce 1979 podle stejnojmenného broadwayského muzikálu z roku 1968. Čeští diváci si museli počkat rovných deset let.

Festival filmů pro děti

V Gottwaldově se koná 29. ročník festivalu filmů pro děti.

V soutěžní přehlídce filmové tvorby pro nejmenší z roku 1988 diváci zhlédnou 10 celovečerních filmů a 33 krátkých animovaných filmů. Mezi nimi snímky Nefňukej veverko!, Cesta na jihozápad, Sedm jednou ranou...

Sovětská televize

Oficiálně od 7. 11. 1983 vysílá na 41. kanálu pražské frekvence Ústřední program Sovětské televize. To v rámci zahájení testování signálu sovětské televize z družice Stacionár.

V květnu 1989 přehled o programu sovětské televize přináší Týdeník Aktualit, což je tiskovina agen-

MILAN KNÍŽÁK v roce 89' s undergroundovou skupinou Aktuál.

Zdroj: archiv V. B. H.

tury Novosti v české mutaci. A na co se podívat? Ukázku vyhledal V. B. Homolka.

Program na pondělí: 6.35 Přehled kopané; 8.45 Na housle hraje M. Bezverchij; 16.00 Na půdě Sýrie-črta; 19.40 Reflektor pravdy; 20.55 Setkání s tiskem; 21.25 Koncert sólistů Státního akademického divadla SSSR; 20.35 Zprávy; 23.55 Klub filmových umělců; 1.25 Koncert vážné hudby. No nesledujte to...

TECHNICKÉ ZAJÍMAVOSTI

První bankomaty

V ČSSR se rozjel provoz prvních dvou automatů na peníze. To s téměř dvacetiletým zpožděním za západním světem. První bankovní automat má od ledna Praha, na jaře byl zprovozněn v Bratislavě.

(Pokračování na str. 12)